

ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет
імені Григорія Сковороди»

Рада молодих учених університету

Матеріали

XXXV Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції

**«ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
НАУКИ І ОСВІТИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ»**

27 квітня 2018 року

Збірник наукових праць

Переяслав-Хмельницький – 2018

УДК 001+37(100)

ББК 72.4+74(0)

Т 33

Матеріали XXXV Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Тенденції та перспективи розвитку науки і освіти в умовах глобалізації»: Зб. наук. праць. – Переяслав-Хмельницький, 2018. – Вип. 35. – 629 с.

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР:

Коцур В.П. – доктор історичних наук, професор, академік НАПН України

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Базалук О.О. – доктор філософських наук, професор

Воловик Л.М. – кандидат географічних наук, доцент

Дашкевич Є.В. – кандидат біологічних наук, доцент (Білорусь)

Доброскок І.І. – доктор педагогічних наук, професор

Євтушенко Н.М. – кандидат економічних наук, доцент

Кикоть С.М. – кандидат історичних наук (відповідальний секретар)

Руденко О.В. – кандидат психологічних наук, доцент

Садиков А.А. – кандидат фізико-математичних наук, доцент (Казахстан)

Склярєнко О.Б. – кандидат філологічних наук, доцент

Халматова Ш.С. – кандидат медичних наук, доцент (Узбекистан)

Збірник матеріалів конференції вміщує результати наукових досліджень наукових співробітників, викладачів вищих навчальних закладів, докторантів, аспірантів, студентів з актуальних проблем гуманітарних, природничих і технічних наук.

Відповідальність за грамотність, автентичність цитат, достовірність фактів і посилань несуть автори публікацій.

©Автори статей

©Рада молодих учених університету

©ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди

**ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ
ДО ЗАСТОСУВАННЯ ВІРТУАЛЬНОЇ ЕКСКУРСІЇ
В ІНТЕГРОВАНОМУ КУРСІ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ»**

У статті обґрунтовано педагогічні умови підготовки майбутнього вчителя початкової школи до застосування віртуальної екскурсії у інтегрованому курсі «Я досліджую світ»; розширено зміст базового поняття «педагогічні умови підготовки майбутнього вчителя початкової школи до застосування віртуальної екскурсії» на основі здійсненого теоретичного аналізу наукових джерел.

Ключові слова: педагогічні умови, ІКТ-технології, комп'ютерна грамотність, підготовка до застосування ІКТ-технологій, застосування віртуальної екскурсії у інтегрованому курсі «Я досліджую світ».

The article substantiates the pedagogical conditions of the preparation of the future teacher of elementary school to the application of the virtual tour in the integrated course "I explore the world"; the content of the basic concept "pedagogical conditions of preparation of the future teacher of elementary school to the application of virtual excursion" is expanded on the basis of the realized theoretical analysis of scientific sources.

Key words: pedagogical conditions, ICT-technologies, computer literacy, preparation for application of ICT-technologies, application of virtual excursion in the integrated course "I Explore the World".

Постановка проблеми. Впровадження ІКТ до освітнього простору є властивістю мультимедіа – гармонійне інтегрування різних видів інформації. За рахунок інтенсифікації сприйняття школярами навчального матеріалу стає можливим залучити школярів до процесу пізнання як суб'єктів навчально-пізнавальної діяльності. Разом з тим, впровадження віртуальних екскурсій в практику початкового навчання й досі залишається на дискусивно-експериментальному рівні.

А готовність вчителів не лише до застосування, а й до створення цифрових продуктів за допомогою ІКТ, як правило складає початковий рівень обізнаності у ІКТ сфері. Однією з ефективних форм формування дослідницьких умінь учнів під час вивчення інтегрованого курсу «Я досліджую світ» є екскурсія. Для ефективного її застосування вчителю на допомогу приходять мультимедійні технології, зокрема віртуальні екскурсії, роботою з якими, він повинен вільно володіти.

Аналіз дослідження. Аналіз психолого-педагогічної та методичної літератури засвідчує, що проблема готовності до педагогічної діяльності знайшла своє відображення у дослідженнях А. Ліненко, О. Мороза, В. Сластьоніна; сутність готовності вчителя до професійної діяльності розкрита у працях В. Бездуха, О. Дубасенюк, Д. Пашенко, С. Сисоевої, Г. Троцько. Питання про педагогічні умови розглядають такі дослідники, як: С. Федорова, В. Манько, Є. Приков, Н. Яковлева, В. Жернов, А. Алексюк, А. Аюрзанайн, П. Підкасистий.

Мета статті полягає у обґрунтуванні педагогічних умов підготовки майбутнього вчителя початкової школи до застосування віртуальної екскурсії у інтегрованому курсі «Я досліджую світ»; розширенні змісту базового поняття «педагогічні умови підготовки майбутнього вчителя початкової школи до застосування віртуальної екскурсії» на основі здійсненого теоретичного аналізу наукових джерел.

Виклад основного матеріалу. Систематизуючи погляди науковців (О. Колегіна,

В.Манько, А. Семенова, В. Стасюк) щодо сутності змісту поняття «педагогічні умови», можна стверджувати, що вони спрямовуються на ефективну і результативну організацію педагогічної діяльності. Відтак, маємо підстави вважати, що педагогічними умовами підготовки майбутнього вчителя початкової школи до використання ІКТ в інтегрованому курсі «Я досліджую світ» є сукупність взаємопов'язаних обставин у навчальному процесі, які забезпечують позитивний вплив на формування готовності майбутнього вчителя до вище зазначеного виду діяльності.

Для визначення оптимальних педагогічних умов підготовки майбутнього вчителя початкової школи до використання ІКТ в інтегрованому курсі «Я досліджую світ» ми враховували закономірності навчання, згідно з якими результативність професійної підготовки студентів перебуває у залежності від таких чинників: значущості для майбутніх фахівців змісту навчального матеріалу; гносеологічних, де результати підготовки вчителя залежать від обсягу навчально-пізнавальної діяльності та практичної діяльності; психологічних, відповідно навчальним можливостям студентів та інтересам; кібернетичних – ефективність, якість навчання залежить від частоти й обсягу зворотного зв'язку і управління навчальним процесом; соціологічних – розвиток індивіда зумовлюється інтенсивністю пізнавальних контактів, відповідно актуально застосовувати інноваційні технології; організаційних, де якість навчання залежить від управління викладачем.

Проведений нами науковий пошук дозволив виділити педагогічні умови професійної підготовки майбутнього вчителя початкової школи до використання ІКТ в інтегрованому курсі «Я досліджую світ», а саме: застосування змістово-діяльнісного підходу до процесу навчання ІКТ; реалізація методичної підготовки майбутнього вчителя до застосування ІКТ у курсі «Методика навчання освітньої галузі «Природознавство»»; змістовно-методичне забезпечення застосування інформаційного продукту – віртуальної екскурсії.

Перша педагогічна умова – забезпечення у структурі педагогічної діяльності застосування змістово-діяльнісного підходу до процесу навчання ІКТ майбутнього вчителя.

Зокрема, І.М.Богданова, С.О. Гунько, М.І. Жалдак і М.В. Когут визначили характеристичні риси системи підготовки вчителя до використання інформаційної технології в навчальному процесі; Є.М. Смирнова-Трибульська виділила теоретико-методичні основи формування інформатичних компетентностей вчителів природничих дисциплін; О.В. Суховірський запропонував критерії відбору навчального змісту підготовки вчителя початкових класів та розкрив дидактичні особливості побудови курсу «Нові інформаційні технології в початковій школі».

Узагальнивши доробки, визначаємо головною метою навчального процесу у ВПНЗ у контексті нашого дослідження професійну підготовленість випускників до застосування ІКТ в початковій школі. Конкретизуємо основні завдання, які висуваються на сьогодні до навчального змісту підготовки майбутніх учителів початкової школи для ефективного застосування ІКТ у навчальному процесі: забезпечення формування сучасної інформаційної культури студентів; використання засобів ІКТ для набуття студентами професійних знань, вмінь та підвищення результативності їх навчальної діяльності; формування у студентів стійкої мотивації та інтересу до застосування ІКТ у пізнавальній діяльності; окреслення шляхів використання ІКТ у майбутній професійній діяльності вчителя; оптимальна та цілеспрямована підготовка майбутніх учителів до використання ІКТ у навчальному процесі у школі з метою підвищення результативності навчальних досягнень учнів.

О.В. Суховірський пропонує конструювати зміст підготовки вчителя початкової школи до використання ІКТ: готовність майбутнього педагога до використання ІКТ; орієнтацію на зміст початкової освіти та структуру діяльності вчителя початкових класів; урахування сучасного стану вищої освіти, її фінансово-економічного, кадрового і технічного забезпечення; відповідність нормативно-правовим документам, чинним в Україні; можливість органічної інтеграції в навчальні плани вищих педагогічних навчальних закладів [4, с. 159-160].

Виходячи з позиції Б. С. Гершунського [1], який пропонує розглядати функціональну грамотність майбутнього учителя з точки зору предметного змісту і якостей особистості, ІКТ грамотність має забезпечуватися трьома основними змістовими аспектами програмного матеріалу:

1. Програмно-технологічний компонент змісту навчання (комп'ютер та його складові частини, можливості і застосування комп'ютера, комп'ютерні програми).

2. Гуманітарно-інтеграційний (світоглядно-пізнавальний) аспект підготовки із зазначенням основних інваріантних способів діяльності (уміння структурувати, систематизувати, конструювати алгоритми).

3. Системно-математичний аспект змісту програмового матеріалу (множина, об'єднання, відношення, логіко-математичні операції над висловлюваннями).

Систематизація і узагальнення усіх інформатичних знань і умінь, отриманих під час вивчення зазначених дисциплін, здійснюється в межах нового курсу, введеного у ВНЗ, «Нові інформаційні технології», а для студентів спеціальності «Початкове навчання» В.О.Суховірським запропоновано курс «Нові інформаційні технології в початковій школі» [4, с. 161-162].

Вибір форм навчання корелює з вибором методів навчання. Як відомо, методи навчання – це впорядковані способи взаємозв'язаної діяльності вчителя (викладача) і учнів (студентів), спрямовані на розв'язання навчально-виховних завдань [2, с. 493].

Вбачаємо, що перспектива розробки нових навчальних курсів щодо оволодіння інформаційними технологіями має на меті оптимально інтегруватись із ними у навчальному процесі ВНЗ, виходячи із специфіки професійної діяльності майбутніх учителів початкової школи щодо викладання різних предметів (зокрема курсу природознавства).

Друга педагогічна умова полягає в реалізації методичної підготовки майбутнього вчителя до застосування ІКТ під час вивчення інтегрованого курсу «Я досліджую світ». Основна ідея якої – формування у майбутнього вчителя початкової школи інформатичних знань і практичних навичок у процесі роботи з комп'ютерними навчальними програмами під час вивчення інтегрованого курсу «Я досліджую світ» в початковій школі.

Крім того, ми керувались основними критеріями, згідно з якими дослідник О.В. Суховірський [4, с. 159-160] пропонує відбирати зміст підготовки вчителя початкової школи у ВПНЗ до використання ІКТ. Мається на увазі готовність майбутнього педагога до використання ІКТ, орієнтацію на зміст та структуру діяльності вчителя початкових класів; урахування сучасного стану вищої освіти; відповідність законодавчим та нормативно-правовим актам України, що врегульовують правові відносини в галузі освіти (згідно вимогам Державного стандарту вищої та початкової загальної школи, Закону України «Про Національну програму інформатизації», навчальним програмам з предметів «Інформатика», «Нові інформаційні технології», «Технічні засоби навчання», «Методика навчання освітньої галузі «Природознавство»», «Основи природознавства з методикою навчання») та лаконічної інтеграції в навчальні плани ВПНЗ.

З метою розвитку творчих умінь та навичок застосування ІКТ у навчальному процесі в рамках модуля запропоновано такі завдання для самостійної роботи студентів: сформулювати вимоги до засвоєння учнями вивченого матеріалу з природознавства із використанням комп'ютера; охарактеризувати вікові особливості учнів початкових класів при застосуванні комп'ютерних навчальних програм, віртуальних екскурсій; «Що нового відбулося у освіті України впродовж останнього десятиріччя?»; проаналізувати поняття «комп'ютерна грамотність», «комп'ютерна безпека», «комп'ютерна залежність» і подати у письмовому вигляді; користуючись словниками, дати визначення поняття «інформація», «комунікаційні технології», «комп'ютерна програма», у вигляді звіту; підготувати фрагмент уроку при вивченні тем з природознавства із використанням відомих комп'ютерних навчальних програм чи віртуальної екскурсії.

Загалом, управління пізнавальною діяльністю студентів згідно запропонованого модуля «Застосування ІКТ в інтегрованому курсі «Я досліджую світ»» передбачає: розробку і

структуру пакетів індивідуалізованих завдань на кожне заняття; використання міні-текстів, ксерокопій; використання навчальних відеофільмів з постановкою евристичних питань; підсиленням міжпредметних зв'язків; організація дискусій, ігор тощо.

Практичне засвоєння навчального матеріалу модуля «Застосування ІКТ в інтегрованому курсі «Я досліджую світ»» здійснюється під час проходження студентами педагогічної практики у початковій школі та оволодіння ними: умінням ставити і розв'язувати педагогічне завдання, взаємодіяти; умінням систематизувати пізнавальні завдання, здійснювати міжпредметні зв'язки, формувати загальнонаукові та спеціальні уміння і навички; умінням орієнтуватися на учня, його індивідуальні особливості; прогнозувати і проектувати уміння; набувати методичних умінь і навичок.

Для навчальної роботи студентів експериментальної групи згідно модуля «Застосування ІКТ в інтегрованому курсі «Я досліджую світ»» у ВПНЗ використано різні методи навчання з урахуванням специфіки діалогу «студент-комп'ютер-викладач». А саме: пояснювально-ілюстративні, репродуктивні, проблемні, частково-пошукові, дослідницькі.

Загалом, професійно-педагогічна спрямованість запропонованого модуля «Застосування ІКТ в інтегрованому курсі «Я досліджую світ»» покликана розвинути та поглибити інформаційну культуру, практичну підготовленість студентів у ВНЗ до застосування ІКТ при викладанні своїх предметів у початковій школі, а також розширити професійний кругозір майбутніх учителів.

Третя педагогічна умова – змістовно-методичне забезпечення застосування інформаційного продукту – віртуальної екскурсії. Вказана умова тісно пов'язана з попередньою умовою, виступаючи втіленням та конкретизацією розробленого науково-методичного супроводу.

Головними навчальними завданнями інтегрованого курсу «Я досліджую світ» є формування: базових, загально предметних і предметних компетентностей; цілісної природничо-наукової картини світу; елементарних уявлень і понять про об'єкти та явища природи, їх взаємозв'язки у системі «жива – нежива природа», «природа – людина»; дослідницьких умінь; вироблення уміння розкривати причинно-наслідкові зв'язки у природі [5].

З метою практичної реалізації цих навчальних завдань в інтегрованому курсі «Я досліджую світ» вітчизняними вчителями-практиками створено окремі авторські підручники. Застосовуючи у процесі нашої практичної діяльності у початковій школі підручник «Я досліджую світ», розроблений О.Л. Іщенко, О.М. Ващенко, Л.В. Романенко [3], ми дійшли висновку, що він більш досконалий та надає можливість для повнішої інтеграції знань з природознавства і історичної, здоров'язбережувальної освіти. Природознавчий напрям навчального матеріалу складається з трьох розділів: «Природа і ми», «Нежива природа», «Жива природа». А історичний – з чотирьох розділів: «Людина», «Людина серед людей», «Правила життя в суспільстві», «Культура рідного краю». Екскурсії – це уроки в природі, сільському господарстві, музеї. Проте іноді за певних погодних умов чи інших чинників звичайну екскурсію провести неможливо, тоді на допомогу учителю приходять віртуальні екскурсії.

Екскурсія як жива, безпосередня форма спілкування розвиває емоційну чуйність, спостережливість і увагу. До нової програми Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України курсу «Природознавство 1-4 класи» включено ряд екскурсій, проведення яких є обов'язковим.

Віртуальна екскурсія – це організаційна форма навчання, яка відрізняється від реальної екскурсії віртуальним відображенням реально існуючих об'єктів (музеї, парки, вулиці міст, тощо) з метою створення умов для самостійного спостереження, збору необхідних фактів.

Віртуальні екскурсії є однією з найбільш перспективних форм проведення навчальних екскурсій. Але слід поєднувати реальність й віртуальність в екскурсіях, виходячи з інтересів учнів і завдань природознавства. Існує потреба в розробці системи віртуальних екскурсій з

інтегрованого курсу «Я досліджую світ» з метою вивчення і усвідомлення нового матеріалу, формування природознавчих понять. А також застосуванні таких екскурсій на уроці «Я досліджую світ» у 1-му класі під час вивчення тем: «Природа восени», «Природа взимку», «Природа навесні».

Організація й проведення навчальних віртуальних екскурсій з природознавства складається з трьох етапів. На першому етапі підготовки екскурсії діяльність вчителя розпадається на два напрямки: вибір об'єкту екскурсії і безпосередньо її підготовка.

Підготовка екскурсії здійснюється за таким планом:

1. Визначається мета екскурсії та обирається об'єкт вивчення;
2. Пошук Інтернет-ресурсів про досліджуваний об'єкт;
4. Формуються проблеми і визначаються завдання;
5. Визначається форма звіту і оформлення результатів екскурсії.

На другому етапі учні знайомляться з матеріалами, які запропонував вчитель:

1. Збір інформації. Обмін інформацією.

2. Практична робота учнів – закріплення досліджуваного матеріалу. Заключний етап.

Підсумки екскурсії підбиваються різними способами: узагальнююча бесіда, створення ілюстрацій до екскурсії, виставка письмових відгуків про екскурсії з використанням.

Після упровадження в навчальний процес віртуальних екскурсій та проведення тестування ми отримали результати, які засвідчили, що рівень засвоєння навчального матеріалу учнями експериментального класу значно вищий, ніж в учнів контрольного класу. Так, на перше запитання – «Поясніть які зміни в природі відбуваються?» – дали правильні відповіді 80% учнів експериментального класу і лише 40% учнів контрольного класу. Друге завдання – «Чому і як змінюється життя звірів і птахів?» – правильно виконали 85% учнів експериментального класу і тільки 37,9% учнів контрольного класу. Щодо третього завдання: «Наведіть приклад залежності змін у живій і неживій природі», то його вірно виконало 90% учнів експериментального класу і всього 30% учнів контрольного класу.

Представлені результати свідчать, що цифрові технології мають надзвичайно широкі можливості для удосконалення освітнього процесу на уроках природознавчого змісту. Учень «подумки» виконує низку розумових операцій із образами наочного матеріалу. Крім того, використання ІКТ у початковій школі активізує пізнавальний інтерес учнів.

Висновки. Таким чином, обґрунтовані педагогічні умови професійної підготовки майбутнього вчителя до застосування віртуальних екскурсій полягають у: розвитку інформаційно-комунікаційних технологій навчання у застосуванні змістово-діяльнісного підходу до навчання майбутніх вчителів початкової школи; створенні віртуальних екскурсій та їх застосуванні у професійній діяльності; змістовно-методичному забезпеченні застосування інформаційного продукту – віртуальних екскурсій інтегрованого курсу «Я досліджую світ».

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Гершунский Б.С. Образовательно-педагогическая прогностика: теория, методология, практика: учебное пособие / Б. С. Гершунский. – М. : Флинта: Наука, 2003. – 764 с.
2. Енциклопедія освіти / гол. ред. В. Г. Кремень. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
3. Романенко Л.В. Я досліджую світ. 1 клас / О.Л. Іщенко, О.М. Ващенко, Л.В. Романенко. – Київ: Літера ЛТД, 2018. – 128 с.
4. Суховірський О.В. Підготовка майбутнього вчителя початкової школи до використання ІКТ: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Суховірський Олег Васильович. – К., 2005. – 303 с.
5. Типова освітня програма для закладів загальної середньої освіти (Нова українська школа). 1-4 клас [Електронний ресурс] / за ред. О. Я. Савченко. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna20serednya/programy-1-4-klas/nush/04/11/1tipova-osvitnya-programa-rozroblena-pid-kerivnitstvom-oja-savchenko.docx>.